

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

23 октомври 2014 година *

„Преюдициално запитване — Директиви 2003/54/ЕО и 2003/55/ЕО — Защита на потребителите — Вътрешен пазар на електроенергия и природен газ — Национална правна уредба, която определя съдържанието на договорите с потребителите, снабдявани при условията на задължение за универсална услуга — Едностранно въведена от доставчика промяна в цената на услугата — Съобщаване на основанията, предпоставките и обхвата на промяната в подходящ срок преди влизането ѝ в сила“

По съединени дела C-359/11 и C-400/11

с предмет преюдициални запитвания, отправени на основание член 267 ДФЕС от Bundesgerichtshof (Германия) с актове от 18 май и съответно от 29 юни 2011 г., постъпили в Съда на 8 и 28 юли 2011 г., в рамките на производствата по дела

Alexandra Schulz

срещу

Technische Werke Schussental GmbH und Co.KG,

и

Josef Egbringhoff

срещу

Stadtwerke Ahaus GmbH,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: L. Bay Larsen, председател на състава, J. Malenovský, M. Safjan (докладчик), A. Prechal и K. Jürimäe, съдии,

генерален адвокат: N. Wahl,

секретар: V. Tourrès, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 27 февруари 2014 г.,

* Език на производството: немски.

като има предвид становищата, представени:

- за г-жа Schulz, от K. Guggenberger, Rechtsanwalt,
- за г-н Egbringhoff, от L. Voges-Wallhöfer, Rechtsanwalt,
- за Technische Werke Schussental GmbH und Co.KG, от P. Rosin, Rechtsanwalt,
- за Stadtwerke Ahaus GmbH, от P. Rosin и A. von Graevenitz, Rechtsanwälte,
- за германското правителство, от T. Henze и B. Beutler, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от S. Grünheid, O. Beynet, M. Owsiany-Hornung и J. Herkommer, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 8 май 2014 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалните запитвания се отнасят до тълкуването на член 3, параграф 5 от Директива 2003/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и отменяща Директива 96/92/ЕО (ОВ L 176, стр. 37; Специално издание на български език, 2007 г., глава 12, том 2, стр. 61) и на букви б) и в) от приложение А към нея, както и до тълкуването на член 3, параграф 3 от Директива 2003/55/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и отменяне на Директива 98/30/ЕО (ОВ L 176, стр. 57; Специално издание на български език, 2007 г., глава 12, том 2, стр. 80) и на букви б) и в) от приложение А към нея.
- 2 Запитванията са отправени във връзка с две дела, които се водят между г-жа Schulz и Technische Werke Schussental GmbH und Co. KG (наричано по-нататък „TWS“) и съответно между г-н Egbringhoff и Stadtwerke Ahaus GmbH (наричано по-нататък „SA“) по повод на оплакванията, че TWS и SA са включили противоречащи на закона клаузи в договорите с потребителите, снабдявани при условията на задължение за универсална услуга.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 93/13/ЕИО

- 3 Член 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273) гласи:

„1. Настоящата директива има за цел да сближи законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно неравноправните клаузи в договори, сключвани между продавач или доставчик и потребител.

2. Договорни условия, които отразяват задължителни законови или подзаконови разпоредби, или принципи на международни конвенции, по които държавите членки или Общността са страна, по-специално в областта на транспорта, не са предмет на разпоредбите на настоящата директива“.

Директива 2003/54

4 Съображения 24 и 26 от Директива 2003/54 гласят:

„(24) Държавите членки следва да гарантират, че битовите потребители [...] се ползват от правото да бъдат снабдявани с електроенергия с определено качество при изцяло съпоставими, прозрачни и разумни цени. За да се осигури запазването на високи нива на обществени услуги в Общността, всички мерки, предприети от държавите членки за постигане на задачите на настоящата директива, следва да се съобщават редовно на Комисията. [...]

[...]

(26) Спазването на изискванията за обществени услуги е основно изискване на настоящата директива и е важно в нея да бъдат определени общите минимални стандарти, които разглеждат целите на обща защита, сигурност на снабдяването [...] и равностойни нива на конкуренция във всички държави членки, които да се зачитат от всички страни членки. Важно е изискванията за обществени услуги да се тълкуват на национална основа, отчитайки местните обстоятелства и при зачитане на правото на Общността“.

5 Член 3 от Директива 2003/54 гласи:

„[...]

2. С оглед на съответните разпоредби на Договора [...] държавите членки може да налагат на предприятия, работещи в електроенергийния сектор, в общия икономически интерес, задължения, свързани с обществени услуги, които може да се отнасят до сигурността, включително сигурност на снабдяването, редовността, качеството и цената на доставките [...]. Тези задължения ще бъдат ясно определени, прозрачни, недискриминационни, проверими [...].

3. Държавите членки трябва да гарантират, че всички битови потребители [...] се ползват от правото на всеобщо обслужване, което представлява правото на получаване на електроенергия с определено качество в рамките на тяхната територия при разумни, лесно и ясно съпоставими и прозрачни цени. За осигуряване на предоставянето на всеобщо обслужване държавите членки може да назначат доставчик от последна инстанция. [...]

[...]

5. Държавите членки трябва да вземат подходящи мерки за защита на крайните потребители и трябва по-специално да осигурят адекватни гаранции за защита на уязвими потребители, включително мерки, с които им се помага да избегнат изключване. В тази връзка държавите членки може да вземат мерки за защита на крайни потребители в отдалечени райони. Те трябва да осигурят високи нива на защита на потребителя, особено по отношение на прозрачността относно договорните условия, общата информация и механизмите за решаване на спорове. Държавите членки трябва да вземат мерки привилегираният потребител наистина да има възможност да премине към нов доставчик. По отношение на битовите потребители поне, тези мерки трябва да включват мерките, изложени в приложение А.

[...]“.

- 6 Приложение А към Директива 2003/54 се отнася до мерките за защита на потребителите и предвижда:

„Без да се засягат правилата на Общността за защита на потребителя, по-специално Директива 97/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета [от 20 май 1997 година относно защитата на потребителя по отношение на договорите от разстояние (ОВ L 144, стр. 19; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 4, стр. 160)] и Директива 93/13 [...], мерките, посочени в член 3, трябва да гарантират, че потребителите:

[...]

- б) са получили своевременно известие относно намерение за промяна на договорни условия и са информирани за своето право на оттегляне, когато известието се връчва. Лицата, отговорни за връчването на известия и съобщения, трябва да уведомяват директно своите абонати за увеличаване на таксите в подходящо време не по-късно от един нормален инкасаторски период след като увеличението влиза в сила. Държавите членки създават условия потребителите да са свободни да се оттеглят от договори, ако те не приемат новите условия, съобщени им от техния доставчик на електроенергийни услуги;
- в) получават прозрачна информация за приложимите цени и тарифи и за стандартните условия по отношение на достъпа до и ползването на електроенергийни услуги;

[...]“.

Директива 2003/55

- 7 Съображения 26 и 27 от Директива 2003/55 гласят:

„(26) За да се осигури поддържането на високи стандарти на обществено обслужване в Общността, всички мерки, взети от държавите членки за постигането на целите на настоящата директива, следва редовно да бъдат докладвани на Комисията. [...]

Държавите членки следва да гарантират, че клиентите, свързани към газовата система, са информирани за правата си да получават природен газ с определено качество на разумни цени. [...]

(27) Зачитането на изискванията за обществени услуги е фундаментално изискване на настоящата директива и е важно в нея да бъдат определени общи минимални изисквания, които да се зачитат от всички държави членки и които взимат под внимание целите на защитата на потребителите, сигурността на доставките [...] и еднаквите равнища на конкуренцията във всички държави членки. Важно е изискванията за обществени услуги да може да бъдат интерпретирани на национална основа, вземайки под внимание националните обстоятелства и предмет на съблюдаването на законодателството на Общността“.

- 8 Член 3 от Директива 2003/55 гласи:

„[...]

2. Като се вземат предвид съответните клаузи на Договора [...], държавите членки могат да налагат на предприятията за природен газ, за общите икономически интереси, задължения към обществото, които могат да бъдат свързани със сигурността, включително сигурност на доставките, редовност, качество и цена на доставките [...]. Тези задължения следва да бъдат ясно дефинирани, прозрачни, недискриминационни, проверими [...].

3. Държавите членки ще вземат подходящите мерки да защитят крайните клиенти и да осигурят високи нива на защита на клиентите, като в частност ще осигурят наличието на адекватни защитни мерки за защита на уязвимите клиенти, включително подходящи мерки да им се помогне да избегнат изключване. В този контекст те могат да вземат необходимите мерки, за да защитят клиентите в отдалечените райони, които са свързани към газовата система. Държавите членки може да определят доставчик от последна инстанция за потребителите, свързани към газовата мрежа. Те са длъжни да осигурят високи нива на защита на клиентите, особено що се отнася до прозрачността на общите условия на договорите, общата информация и механизмите за разрешаване на спорове. Държавите членки са длъжни да гарантират, че привилегированите клиенти могат на практика да преминат към нов доставчик. По отношение поне на домакинствата, тези мерки следва да включват изложените в приложение А.

[...]“.

- 9 Приложение А към Директива 2003/55 се отнася до мерките за защита на потребителите и предвижда:

„Без да се засягат правилата на Общността за защита на потребителя, и най-вече Директива 97/7 [...] и Директива 93/13 [...], мерките, посочени в член 3, следва да гарантират, че клиентите:

[...]

- б) са уведомени по подходящ начин за всяко намерение за промяна на договорните условия и са информирани за правото си да се оттеглят, когато бъдат уведомени. Доставчиците на услуги уведомяват абонатите си директно за всяко повишаване на цените, в подходящ срок не по-късно от един нормален период за съставяне на сметки след като повишението влезе в сила. Държавите членки гарантират, че клиентите са свободни да се оттеглят от договора, ако не приемат новите условия, за които ги е нотифицирал доставчикът на газови услуги;
- в) получават прозрачна информация за приложимите цени и тарифи и за стандартните условия, във връзка с достъпа и използването на газовите услуги;

[...]“.

Германското право

- 10 Член 36, параграф 1 от Закона за енергетиката (Gesetz über die Elektrizitäts- und Gasversorgung, Energiewirtschaftsgesetz) от 7 юли 2005 г. (BGBl 2005 I, стр. 1970, наричан по-нататък „EnWG“) гласи:

„В районите, в които осигуряват базовото снабдяване на битовите клиенти, енергоснабдителните предприятия са длъжни да оповестяват общите условия и цени за доставките при ниско напрежение или ниско налягане и да ги публикуват в интернет, както и да снабдяват всички битови клиенти при тези условия и на тези цени [...]“.

11 Член 39 от EnWG предвижда:

„1. Федералният министър [...] може [...] с наредба [...] да регулира общите цени на базовия доставчик [...]. За целта той може да определя съдържанието и структурата на общите цени и да урежда ценовите права и задължения на доставчиците на електроенергия и техните клиенти.

2. Министърът [...] може [...] с наредба [...] да определя в подходящи граници общите условия за енергийните доставки при ниско напрежение или ниско налягане за битови клиенти, ползващи базово или алтернативно снабдяване, и за целта може да определя еднообразно съдържанието на договорите, да установява правила за сключването, предмета и прекратяването на договорите и да урежда правата и задълженията на страните по договорите. При упражняването на тези правомощия той надлежно взема предвид интересите на двете страни. Първо и второ изречение се прилагат съответно към условията за снабдяване в рамките на публични правоотношения, с изключение на правилата за административното производство“.

12 Наредбата за общите условия за снабдяване с газ на клиентите по общата тарифа (Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Gasversorgung von Tarifkunden) от 21 юни 1979 г. (BGBl 1979 I, стр. 676, наричана по-нататък „AVBGasV“), която е приложима към спора в главното производство по дело C-359/11, е отменена с Наредбата за общите условия за базовото снабдяване на битовите клиенти и алтернативното снабдяване с газ от мрежата с ниско налягане (Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Grundversorgung von Haushaltskunden und die Ersatzversorgung mit Gas aus dem Niederdrucknetz) от 26 октомври 2006 г. (BGBl 2006 I, стр. 2396).

13 Съгласно член 1, параграфи 1 и 2 от AVBGasV:

„(1) Общите условия, при които газоснабдителните дружества са длъжни [...] да присъединят всяко лице към разпределителната си мрежа и да го снабдяват по общите тарифни цени, са определени в членове 2—34 от тази наредба. Те са неразделна част от договора за доставка.

(2) Клиент по смисъла на тази наредба е клиентът, за когото се прилага общата тарифа“.

14 Член 4, параграфи 1 и 2 от AVBGasV гласи:

„(1) Газоснабдителното дружество доставя газ съгласно действащите към съответния момент общи тарифи и условия. Енергийната стойност и измененията в нея, дължащи се на производствените и оперативните условия в предприятието, както и статичното налягане на газа при доставката на клиента, се определят съгласно общи тарифи.

(2) Измененията на общите тарифи и условия влизат в сила само след публикуване.

[...]“.

15 Член 32, параграфи 1 и 2 от AVBGasV предвижда:

„(1) Договорното отношение съществува до момента, в който някоя от страните го прекрати с едномесечно писмено предизвестие, което изтича в края на календарния месец [...].

(2) Ако общите тарифи бъдат променени или ако газоснабдителното дружество промени общите си условия въз основа на тази наредба, клиентът може да прекрати договорното отношение с двуседмично писмено предизвестие, което изтича в края на календарния месец след публикуването.

[...]“.

16 Наредбата за общите условия за снабдяване с електроенергия на клиентите по общата тарифа (Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Elektrizitätsversorgung von Tarifkunden) от 21 юни 1979 г. (BGBl 1979 I, стр. 684, наричана по-нататък „AVBEltV“) е отменена с Наредбата за общите условия за базовото снабдяване на битовите клиенти и алтернативното снабдяване с електроенергия от мрежата с ниско напрежение (Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Grundversorgung von Haushaltskunden und die Ersatzversorgung mit Elektrizität aus dem Niederspannungsnetz, Stromgrundversorgungsverordnung) от 26 октомври 2006 г. (BGBl 2006 I, стр. 2391, наричана по-нататък „StromGKV“).

17 Член 1, параграфи 1 и 2 от AVBEltV гласи:

„(1) Общите условия, при които електроснабдителните дружества са длъжни [...] да присъединят всяко лице към разпределителната си мрежа и да го снабдяват по общите тарифни цени, са определени в членове 2—34 от тази наредба. Те са неразделна част от договора за доставка.

(2) Клиент по смисъла на тази наредба е клиентът, за когото се прилага общата тарифа“.

18 Член 4, параграфи 1 и 2 от AVBEltV гласи:

„(1) Електроснабдителното дружество доставя електроенергия съгласно действащите към съответния момент общи тарифи и условия:

за трифазен ток [...]

(2) Измененията на общите тарифи и условия влизат в сила само след публикуване“.

19 Член 32, параграфи 1 и 2 от AVBEltV предвижда:

„(1) Договорното отношение съществува до момента, в който някоя от страните го прекрати с едномесечно писмено предизвестие, което изтича в края на календарния месец [...].

(2) Ако общите тарифи бъдат променени или ако електроснабдителното дружество промени общите си условия въз основа на тази наредба, клиентът може да прекрати договорното отношение с двуседмично писмено предизвестие, което изтича в края на календарния месец след публикуването“.

20 Член 1, параграф 1 от StromGKV гласи:

„Тази наредба урежда общите условия, при които електроснабдителните дружества са длъжни да доставят електроенергия при ниско напрежение по общите цени за битовите клиенти за целите на базовото снабдяване по член 36, параграф 1 от EnWG. Разпоредбите на тази наредба са неразделна част от договорите за базово снабдяване, сключвани между базовите доставчици и битовите клиенти [...].“

21 Член 5, параграфи 2 и 3 от StromGKV предвижда:

„(2) Измененията на общите цени и останалите условия влизат в сила от началото на съответния месец, но само след публикуването им, което трябва да се извърши най-малко шест седмици преди планираното изменение. Едновременно с публикуването базовият доставчик е длъжен да изпрати на клиентите писмено уведомление за планираните изменения и да оповести измененията на своя уебсайт.

(3) Измененията на общите цени и останалите условия не се прилагат към клиента, който при прекратяването с надлежно предизвестие на договора с базовия доставчик докаже, че е поискал смяна на доставчика и за целта е сключил съответен договор не по-късно от месец след получаването на предизвестieto за прекратяване на договора“.

Споровете в главните производства и преюдициалните въпроси

Дело C-359/11

- 22 С договора за покупко-продажба, който сключва през 1990 г. при закупуването на недвижим имот от един общински съюз, г-жа Schulz се задължава да ползва природен газ като основен енергиен източник в сградата, която ще се изгради върху този парцел, и за целта да си доставя газ за отопляване на помещенията и загряване на вода единствено от общинския доставчик на Община Вайнгартен (Германия).
- 23 През 1991 г. г-жа Schulz сключва договор за доставка на природен газ с общинския доставчик на Община Вайнгартен. Газоснабдителното дружество TWS, което изпълнява задълженията на този общински доставчик, извършва доставките на природен газ за г-жа Schulz, която е клиент по общата тарифа.
- 24 Съгласно член 1, параграф 1 от AVBGasV предвидените в тази наредба общи условия за договорите за доставка на газ са директно включени в упоменатия договор.
- 25 Въпросната правна уредба позволява на доставчика едностранно да промени цените на газа, без да посочи основанията, предпоставките и обхвата на тази промяна, като същевременно обаче гарантира, че клиентите ще бъдат уведомени за всяка промяна и ще могат евентуално да прекратят договора.
- 26 От 1 януари 2005 г. до 1 януари 2007 г. TWS увеличава четири пъти цените на газа. Г-жа Schulz възразява срещу годишните си сметки за периода от 2005 г. до 2007 г., като поддържа, че увеличенията на цените са прекомерни.
- 27 Районният съд, пред който TWS предявява иск срещу г-жа Schulz да заплати дължимите суми по тези сметки, я осъжда да плати 2 733,12 EUR заедно с лихвите за забава и разноските.
- 28 Това решение е потвърдено от въззивната инстанция, след което г-жа Schulz подава ревизионна жалба пред запитващата юрисдикция.
- 29 Тъй като преценява, че решението по делото в главното производство зависи от тълкуването на разпоредбите на Директива 2003/55, Bundesgerichtshof решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Следва ли член 3, параграф 3 от Директива 2003/55 [...] във връзка с буква б) и/или буква в) от приложение А към тази директива да се тълкува в смисъл, че националната правна уредба относно условията за промяна на цените по договори за доставка на природен газ на битови клиенти, осъществявана в рамките на задължение за универсална услуга (клиенти по общата тарифа), отговаря на изискванията за прозрачност, при положение че в посочената национална уредба всъщност не се предвиждат основанията, предпоставките и обхватът на съответната промяна на цените, но се гарантира, че газоснабдителното предприятие предварително и в разумен срок ще уведомява клиентите си за всяко увеличение на цените, а клиентите имат право да прекратят договорите си за доставка на природен газ, ако не желаят да приемат промяната на договорните условия, за която са уведомени?“.

Дело C-400/11

- 30 Общинското предприятие SA доставя електроенергия и газ на г-н Egbringhoff. През периода от 2005 г. до 2008 г. SA няколко пъти увеличава цените на електроенергията и газа. Г-н Egbringhoff възразява срещу годишната сметка за 2005 г., като твърди, че увеличението са неоправдани. Запазвайки си правото да оспорва новите цени, той плаща сметките си за периода от 2005 г. до 2007 г.
- 31 Г-н Egbringhoff предявява иск срещу SA, като иска да му бъде върната сумата от 746,54 EUR заедно с лихвите и да бъде установено, че при определянето на цените на електроенергията и газа за 2008 г. SA е длъжно да прилага цените от 2004 г.
- 32 Тъй като исканията му не са уважени нито от първата, нито от въззивната инстанция, г-н Egbringhoff подава ревизионна жалба пред запитващата юрисдикция.
- 33 Тази юрисдикция отбелязва, че що се отнася до доставките на електроенергия, общите условия на договорите с потребителите са определени за разглеждания период с AVBEltV и със StromGVV и по силата на тези наредби са част от договорите, сключвани с клиентите по общата тарифа.
- 34 Въпросната уредба позволява на доставчика едностранно да промени цените на електроенергията, без да посочи основанието, предпоставките и обхвата на тази промяна, като същевременно обаче гарантира, че клиентите ще бъдат уведомени за всяка промяна на цените и ще могат евентуално да прекратят договора.
- 35 Като се има предвид, че по дело C-359/11 Bundesgerichtshof вече е поискал от Съда тълкуване на Директива 2003/55, запитващата юрисдикция преценява за необходимо по дело C-400/11 да отправи само въпрос за тълкуването на Директива 2003/54. Съответно Bundesgerichtshof решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Следва ли член 3, параграф 5 от Директива 2003/54 [...] във връзка с буква б) и/или буква в) от приложение А към тази директива да се тълкува в смисъл, че националната правна уредба относно условията за промяна на цените по договори за доставка на електроенергия на битови клиенти, осъществявана в рамките на задължение за универсална услуга (клиенти по общата тарифа), отговаря на изискванията за прозрачност, при положение че в посочената национална уредба всъщност не се предвиждат основанията, предпоставките и обхватът на съответната промяна на цените, но се гарантира, че електроснабдителното предприятие предварително и в разумен срок ще уведомява клиентите си за всяко увеличение на цените, а клиентите имат право да прекратят договорите си за доставка на електроенергия, ако не желаят да приемат промяната на договорните условия, за която са уведомени?“.

Производството пред Съда

- 36 На 14 септември 2011 г. председателят на Съда спира производството по дела C-359/11 и C-400/11 до произнасянето на решението по дело C-92/11, обявено на 21 март 2013 г.
- 37 С акт на Съда от 7 януари 2014 г. дела C-359/11 и C-400/11 са съединени за целите на устната фаза на производството и на съдебното решение.

По преюдициалните въпроси

- 38 С въпросите, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 3, параграф 5 от Директива 2003/54 във връзка с приложение А към нея и член 3, параграф 3 от Директива 2003/55 във връзка с приложение А към нея трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба като приложимата в главните производства, която определя съдържанието на договорите за доставки на електроенергия и газ с потребителите, снабдявани при условията на задължение за универсална услуга, и предвижда възможност за промяна на цената на тези доставки, без обаче да гарантира, че потребителите ще бъдат уведомявани за основанията, предпоставките и обхвата на промяната в подходящ срок преди влизането ѝ в сила.
- 39 В началото следва да се отбележи, че целта на тези директиви е да се подобри действието на вътрешния пазар на електроенергия и газ. Недискриминационният и прозрачен достъп до мрежата на справедливи цени е необходим, за да има реална конкуренция, и е от първостепенно значение, за да се завърши вътрешният пазар на електроенергия и газ (вж. в този смисъл решение *Sabatauskas* и др., C-239/07, EU:C:2008:551, т. 31).
- 40 Грижата за защита на потребителя е в основата на разпоредбите на директиви 2003/54 и 2003/55 (вж. в този смисъл решение *Enel Produzione*, C-242/10, EU:C:2011:861, т. 39, 54 и 56). Тази грижа е тясно свързана както с либерализацията на въпросните пазари, така и с още една цел на тези директиви — да се гарантира сигурността и стабилността на снабдяването с електроенергия и газ (вж. в този смисъл решение *Essent* и др., C-105/12—C-107/12, EU:C:2013:677, т. 59—65).
- 41 В това отношение член 3, параграф 5 от Директива 2003/54 и член 3, параграф 3 от Директива 2003/55 закрепват разпоредбите, които осигуряват възможност за постигането на упоменатата в предходната точка цел.
- 42 От една страна, от текста на тези разпоредби следва, че държавите членки вземат подходящите мерки да защитят крайните клиенти, и в частност гарантират адекватна защита на уязвимите клиенти, включително чрез мерки да им се помогне да избегнат изключване. За целта съгласно член 3, параграф 3 от всяка от тези директиви държавите членки могат да определят доставчик от последна инстанция.
- 43 В случая, както посочва в становището си германското правителство, разглежданите в главните производства договори за доставка са договори, сключени от доставчици, действащи като доставчици от последна инстанция за клиентите, които са поискали това.
- 44 Тъй като тези доставчици на електроенергия и газ са длъжни, като част от наложените им с националната правна уредба задължения, да сключват договори с клиентите, които поискат и имат право на това, при закрепените в тази уредба условия, икономическите интереси на доставчиците би трябвало да бъдат отчетени, доколкото същите нямат право да избират съдоговорителите си и нямат право да прекратяват договора по своя преценка.
- 45 От друга страна, що се отнася по-конкретно до правата на клиентите, както вече бе постановено в точка 45 от решение *RWE Vertrieb* (C-92/11, EU:C:2013:180) относно Директива 2003/55, тя задължава държавите членки да осигурят високи нива на защита на клиентите, що се отнася до прозрачността на общите условия на договорите. Този извод важи и за член 3, параграф 5 от Директива 2003/54.
- 46 Освен правото да прекратят договора за доставка, закрепено в буква б) от приложение А към всяка от тези директиви, клиентите би трябвало да имат право и да оспорват промяната в цената на доставката.

- 47 При условията, посочени в точки 43 и 44 от настоящото решение, за да могат изцяло и реално да упражняват тези права и да вземат информирано решение за евентуално прекратяване на договора или за оспорване на промяната в цената на доставката, клиентите би трябвало да бъдат уведомявани в подходящ срок преди влизането в сила на промяната за основанията, предпоставките и обхвата ѝ.
- 48 Следователно национална правна уредба като приложимата в главните производства, която при тези условия не гарантира, че посочената в предходната точка информация ще бъде съобщавана в подходящ срок на битовите клиенти, не отговаря на изискванията на директиви 2003/54 и 2003/55.
- 49 Наистина в решение RWE Vertrieb (EU:C:2013:180), което се отнася до договорите за доставка на газ, уреждани от директиви 93/13 и 2003/55, Съдът постановява, че прозрачно предоставяната на потребителя преди сключването на договора информация за основанията и метода за промяна на таксите за доставката на газ е от основно значение.
- 50 Следва все пак да се отбележи, че по делото, по което е постановено решение RWE Vertrieb (EU:C:2013:180), задължението за предоставяне на информация преди сключването на договора се е основавало и на разпоредбите на Директива 93/13.
- 51 Съгласно член 1 от Директива 93/13 обаче договорните клаузи, които отразяват императивни законови или подзаконови разпоредби, не са предмет на разпоредбите на тази директива.
- 52 Като се има предвид, че в настоящия случай съдържанието на договорите, разглеждани по делата в главните производства, е определено с германски подзаконови разпоредби, които са императивни, Директива 93/13 е неприложима.
- 53 Предвид всички изложени съображения на поставените въпроси следва да се отговори, че член 3, параграф 5 от Директива 2003/54 във връзка с приложение А към нея и член 3, параграф 3 от Директива 2003/55 във връзка с приложение А към нея трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба като приложимата в главните производства, която определя съдържанието на договорите за доставки на електроенергия и газ с потребителите, снабдявани при условията на задължение за универсална услуга, и предвижда възможност за промяна на цената на тези доставки, без обаче да гарантира, че потребителите ще бъдат уведомявани за основанията, предпоставките и обхвата на промяната в подходящ срок преди влизането ѝ в сила.

По ограничаването на действието на настоящото решение във времето

- 54 В случай че със съдебното решение се приеме, че приложимата в главните производства национална правна уредба не отговаря на изискванията за прозрачност по директиви 2003/54 и 2003/55, в писмените си становища TWS и SA молят да се ограничи действието на решението във времето и то да започне да поражда действие 20 месеца след обявяването му, за да може националният законодател да се адаптира към последиците от него. В писменото си становище германското правителство моли Съда да прецени дали не се налага ограничаване на действието на съдебното решение във времето.
- 55 В подкрепа на искането си TWS и SA изтъкват тежките последици, които би понесъл целият сектор на електро- и газоснабдяването в Германия. Всъщност, ако промените в цените се обявят за противоречащи на правото на Съюза, доставчиците щели да бъдат принудени да връщат сумите, плащани от потребителите в продължение на години, което можело да застраши самото съществуване на доставчиците и да доведе до отрицателни последици за снабдяването на германските потребители с електроенергия и газ.

- 56 Тези страни добавят, че както личи от доклада на Федералната мрежова агенция (Bundesnetzagentur) за 2012 г., 4,1 милиона битови клиенти се снабдяват с газ въз основа на обвързващите разпоредби на Наредбата от 26 октомври 2006 г. за общите условия за базовото снабдяване на битовите клиенти и алтернативното снабдяване с газ от мрежата с ниско налягане. Този доклад също така сочи, че 40 % от 46-те милиона битови клиенти се снабдяват с електроенергия по императивния режим на StromGKV.
- 57 В това отношение следва да се припомни, че Съдът може да ограничи възможността всяко заинтересовано лице да се позовава на разтълкувана от него разпоредба, за да постави под въпрос добросъвестно установени правоотношения, единствено по изключение, въз основа на общия принцип на правната сигурност, присъщ на правния ред на Съюза. За да бъде наложено подобно ограничение, е необходимо да са изпълнени два основни критерия, а именно добросъвестност на заинтересованите среди и риск от сериозни смущения (решение RWE Vertrieb, EU:C:2013:180, т. 59 и цитираната съдебна практика).
- 58 По-конкретно Съдът е прибегвал до това разрешение само при точно определени обстоятелства, а именно когато съществува риск от тежки икономически последици, дължащи се преди всичко на големия брой правоотношения, установени добросъвестно въз основа на считаната за валидно действаща правна уредба, и когато лицата и националните власти са били подтикнати към несъобразено с правото на Съюза поведение поради обективна и значителна несигурност по отношение на обхвата на разпоредбите на правото на Съюза (вж. решение Emerging Markets Series of DFA Investment Trust Company, C-190/12, EU:C:2014:249, т. 110 и цитираната съдебна практика).
- 59 Що се отнася до риска от сериозни смущения, следва да се отбележи, че в писмените си становища TWS и SA се позовават на статистиката на Федералната мрежова агенция за 2012 г., която указва броя на клиентите, сключили договори за снабдяване при условията на задължение за универсална услуга, и която се отнася до сигурността, включително сигурността на снабдяването, редовността, качеството и цената на доставките на електроенергия и газ, извършвани съгласно приложимата в главните производства национална правна уредба.
- 60 Не е доказано обаче, че поставянето под въпрос на правоотношения, които са изчерпили последиците си в миналото, би предизвикало с обратна сила сътресения в целия сектор на електро- и газоснабдяването в Германия.
- 61 Освен това в писменото си становище германското правителство признава, че не е в състояние да оцени последиците от бъдещото съдебно решение за предприятията в сектора на електро- и газоснабдяването.
- 62 Ето защо се налага изводът, че наличието на риск от сериозни смущения по смисъла на цитираната в точка 57 от настоящото решение съдебна практика, което да оправдае ограничаването на действието на това решение във времето, не може да се счита за доказано.
- 63 Доколкото вторият критерий, посочен в точка 57 от настоящото решение, не е изпълнен, не е необходимо да се проверява дали е изпълнен критерият за добросъвестност на заинтересованите среди.
- 64 От изложените съображения следва, че няма основание действието на настоящото решение да бъде ограничено във времето.

По съдебните разноси

⁶⁵ С оглед на обстоятелството, че за страните по главните производства настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноси. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Член 3, параграф 5 от Директива 2003/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и отменяща Директива 96/92/ЕО във връзка с приложение А към нея и член 3, параграф 3 от Директива 2003/55/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и отменяне на Директива 98/30/ЕО във връзка с приложение А към нея трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба като приложимата в главните производства, която определя съдържанието на договорите за доставки на електроенергия и газ с потребителите, снабдявани при условията на задължение за универсална услуга, и предвижда възможност за промяна на цената на тези доставки, без обаче да гарантира, че потребителите ще бъдат уведомявани за основанията, предпоставките и обхвата на промяната в подходящ срок преди влизането ѝ в сила.

Подписи